

Thematisch onderwijs in de praktijk: drie schoolleiders over Wetenswaardig

TEKST Maaïke Kemmink

Steeds meer scholen kiezen voor thematisch onderwijs, waarin vakken en vaardigheden geïntegreerd worden aangeboden. De methode Wetenswaardig speelt hierop in en biedt een gestructureerde aanpak om kennis betekenisvoller te maken voor leerlingen. Maar hoe werkt dat in de praktijk?

Drie schoolleiders delen hun ervaringen: de uitdagingen, de successen en de impact op hun team en leerlingen. Wat levert werken met Wetenswaardig op en wat vraagt het van een school? Drie eerlijke portretten over verandering, visie en de toekomst van het onderwijs, met Marieke Steverink van Joop & Willy Westerweel, Victor van Toer van Het Open Venster en Daniëlle Hop van CBS Het Sterrenlicht.

Marieke Steverink Joop & Willy Westerweel

Marieke Steverink is lid van de directie en coördinator Vreedzame School bij Joop & Willy Westerweel in Amsterdam. Sinds een jaar werken Steverink en haar collega's in het primair onderwijs met Wetenswaardig. De school is een leefgemeenschap waarin iedereen zich gehoord en gezien voelt. Kinderen krijgen een stem, leren samen beslissingen nemen en conflicten oplossen. Ze voelen zich verantwoordelijk voor elkaar en de gemeenschap en staan open voor verschillen. De Vreedzame School is een compleet programma voor de ontwikkeling van sociale competentie en democratisch burgerschap.

'Het was een lang traject om bij Wetenswaardig uit te komen. We hadden een verouderde methode voor de zaakvakken en zochten een nieuwe, maar deze moest wel geïntegreerd zijn. Een rijke kennisbasis bleek lastig te combineren met die wens.

'We willen onze kinderen zoveel mogelijk kennis meegeven'

Via researchEd zaten we in een netwerk en volgden we de makers van verschillende methodes. Toen Wetenswaardig voorbij kwam, waren we meteen enthousiast. De methode heeft een degelijke kennisopbouw, een rijke literatuurlijst en is gebaseerd op EDI en evidence-informed werken. Dat maakte ons nieuwsgierig: past dit bij onze school en onze kinderen? En vooral: kunnen onze kinderen dit aan?

We concludeerden dat we dit juist wilden. We willen kinderen zoveel mogelijk kennis meegeven. Dat hebben ze nodig, ook met het oog op kansengelijkheid. Sommige kinderen krijgen thuis veel mee, anderen niet. Dan is het aan ons om een hoogwaardig aanbod te creëren.

Wij werken liever niet met leerkrachtafhankelijk thematisch onderwijs; dat vinden we te kwetsbaar. Niet omdat onze leerkrachten het niet kunnen, maar omdat het veel energie en inhoudelijke sturing vraagt. En de kwaliteit en continuïteit van het onderwijs kunnen in gevaar komen bij bijvoorbeeld ziekte of verschil in expertise. Tegelijk willen we varen op hun professionele autonomie. Wetenswaardig biedt vaardigheden en tools om de zaakvakken te behandelen zonder dat leerkrachten continu lessen hoeven voor te bereiden. Natuurlijk kost voorbereiding altijd tijd, maar de voorwaarden zijn nu goed.

We waren net gestart met een methode die aanzet tot meer schrijven en toepassen van kennis. De invoering was complex, maar omdat we die stap al hadden gezet, ging de overstap naar Wetenswaardig makkelijker.

De kinderen slurpen het op. Hun schriften hebben een harde kaft en zijn echt van hen. Ze schrijven er netjes in, in verbonden schrift, en dat geeft ze trots. Ik vind het jammer dat ik er zelf niet mee kan werken, omdat ik niet meer voor de klas sta, maar ik doe wel observaties. En ik zie de kinderen en leerkrachten genieten.

Kunnen de kinderen het niveau aan? Over de resultaten kunnen we nog niet veel zeggen, want dit is het eerste jaar. We nemen

INTERVIEW

de tijd om het goed op te bouwen. Voor de leerkrachten in groep 5 was het in het begin aanpoten. Het vraagt meer dan alleen de handleiding doornemen; ze moeten materiaal meenemen, de stof opdelen en kritisch kijken: Wat bied ik aan en hoe? Welke onderdelen laat ik nu even liggen en pak ik later op? Hoe willen we dat kinderen het verwerken?

Het vraagt tijd en aandacht, maar volgend jaar verwachten we de vruchten te plukken. En we zien de kinderen genieten. Dus wat definieer je als resultaat? Wij zien betrokken en blijde kinderen, die veel leren en gemotiveerd zijn.

Een leerkracht zei: "De handleiding is voldoende. Twintig minuten voorbereiding en ik kan mijn les geven." Sommigen schrijven de hele les in hun eigen schrift uit, wat meer tijd kost. Maar de methode is concreet, met goede tips. Leerkrachten zijn niet uren bezig met voorbereiden. Invallers laten we eerst meekijken om de methode te doorgronden.

Wetenswaardig sluit aan bij onze visie: gewoon goed onderwijs geven. We willen dat kinderen zoveel mogelijk kennis en vaardigheden meekrijgen om kansrijk het leven in te gaan. Onze school is heel gemengd, en dat is prachtig. Juist daardoor kunnen we veel kennis meegeven. Ik ben blij dat kennis weer een plek heeft in het onderwijs. De literatuurlijst is sterk en we zetten grote stappen in leesonderwijs.

De kijkvragen en overlegvormen zorgen voor veel interactie tussen de kinderen. Ze bespreken de stof en passen deze direct toe.

Ik vraag me wel af hoe deze methode up-to-date blijft. Over vijf jaar kan de wereld er anders uitzien. Onze ouders zijn kritisch. Zo kregen we commentaar op een deel over de Nederlandse geschiedenis en het koloniale verleden: volgens hen werd dat te positief afgeschilderd. Hoe blijven we scherp?

Maar verder ben ik enorm enthousiast. Tijdens een studiedag met directies heb ik de methode gepitcht: 'Jullie moeten echt bij ons komen kijken!'

Victor van Toer

Het Open Venster

Victor van Toer is schoolleider van Het Open Venster in Rotterdam-Lombardijen. Door de inzet van goede methodes, professionele teamleden en het bieden van een veilig klimaat bereiden ze hun kinderen voor op een kansrijke toekomst. Ze werken sinds vorig jaar met Wetenswaardig.

'We zaten midden in een langdurig traject. Een aanstaande verhuizing naar een pand zorgde ervoor dat we gingen nadenken over wat we wel en niet mee zouden nemen naar het nieuwe gebouw. Eigenlijk wilden we de oude methodes voor geschiedenis, aardrijkskunde en biologie niet meenemen, maar op dat moment waren er geen passende alternatieven, dus we moesten wel.

We hadden aanpassingen doorgevoerd in de methode begrijpend lezen, zoals het twee weken lang verdiepen in een tekst en hierop voortbouwen met aanvullende materialen. We merkten dat het meer effect had als je langer en met meer verschillende teksten een onderwerp behandelde. De volgende stap was om te onderzoeken hoe we onze wereldoriëntatielessen zo konden inrichten dat leerlingen niet langer hinder ondervonden van een beperkt taalaanbod. We bekeken diverse methodes en toen verscheen het boek *Wetenswaardig* van Erik Meester. We waren enthousiast, maar omdat we veel zij-instromers hebben en de effecten bemerken van het lerarentekort, was het voor ons niet haalbaar om zelf een volledige methode eromheen te bouwen.

We besloten een reguliere lesmethode te integreren en onderzochten of we hiermee zes weken lang met hetzelfde thema konden werken. We bekeken fragmenten vanuit het webinar over rijke taal van onder andere

Heleen Buhrs, en herkenden de gedeelde kennis en visie. Alleen: het product dat hier echt bij aansloot, bestond nog niet. Toen we Erik Meester in de Tjipcast hoorden over de nieuwe lesmethode die hij samen met het NMI had ontwikkeld, wist mijn team dat dit precies was waar het naar op zoek was. De duidelijke instructies en rijke inhoud spraken hen aan. Geen werkboekjes, maar een aantekeningenschrift. Dat sloot perfect aan op onze visie: we lazen op dat moment het boek *Bordwerk en aantekeningen* van Marcel Schmeier en pasten al expliciete directe instructie toe. Voor technisch en begrijpend lezen haalden we informatie bij Marita Eskes. Erik Meesters visie sloot hier naadloos op aan. Zo stapten we in de pilot voor de groepen 4 tot en met 8. Dat beviel zo goed dat we er nog steeds mee werken.

Uiteraard lopen we tegen uitdagingen aan, maar we zien ook prachtige ontwikkelingen bij leerlingen en leerkrachten. Resultaten zijn lastig in cijfers uit te drukken, maar groep 8, die inmiddels twee jaar met *Wetenswaardig* werkt, scoorde ruim boven het landelijk gemiddelde. Onze schoolweging ligt rond de 38, wat betekent dat een aanzienlijk deel van onze leerlingen een kwetsbare achtergrond heeft. De gemiddelde groei per leerling in DLE (didactische leeftijdsequivalent) in groep 6 en 7 ligt boven de vijf maanden, wat betekent dat veel van de kinderen hun achterstanden inlopen. En dat is voor ons de

INTERVIEW

essentie: niet de absolute scores, maar de groei die leerlingen doormaken. Hoewel de doorstroomtoets al na een half jaar werken met Wetenswaardig plaatsvond, en directe conclusies lastig zijn, zien we veelbelovende resultaten. Ook dit jaar hebben we 100% 1F behaald bij lezen en taalverzorging. Bij lezen scoort 87,5% 2F en bij taalverzorging scoort 75% 2F.

Natuurlijk spreekt het ene onderwerp meer aan dan het andere, maar leerlingen zijn actief bezig. De duidelijke structuur helpt enorm. Een volgende stap voor ons is het aanvullen van de informatieve teksten met kinderliteratuur en andere tekstsoorten zoals poëzie, recepten en handleidingen. Dat kost tijd en energie, maar we vinden het belangrijk. Ons volgende ontwikkelpunt is het schrijfproces: niet alleen werken naar een eindproduct, maar ook tussentijds langere stukken schrijven.

Ik werk met een fantastisch team dat echt de schouders eronder zet. We maken duidelijke keuzes en doen bewust veel niet. Daardoor kunnen we lessen goed voorbereiden. Onze docenten gebruiken vier keer per week vijf kwartier Wetenswaardig en vinden de handleidingen helder genoeg om goed les te geven.

Soms kom je termen tegen die ik wat overdreven vind. Prima om kennis uit te breiden, maar soms twijfel ik aan het nut. Wij omarmen hoge verwachtingen. Toch kan Wetenswaardig nog sterker worden door meer schrijfopdrachten en verwerkingsopdrachten toe te voegen.

Een punt van aandacht is seksuele vorming. Na kritiek van een ouder op het prentenboek *De ridder zonder billen* werden we aan het denken gezet over seksuele educatie. Dat zou meer expliciet aan bod mogen komen in Wetenswaardig.

Tot slot nog een tip: als je een samenleesboek aanschaft, lees het als leerkracht eerst goed door om te bepalen of het passend is voor jouw klas. Een goede voorbereiding helpt. Je mag accepteren dat het de eerste keer niet perfect is, maar bij een tweede keer ben je scherper. Ook helpt het om thema's te verzamelen voor het volgende jaar. Sommige leerkrachten gebruiken welkomstfilmpjes van Schooltv, maar soms is de content niet ideaal. Films of podcasts kunnen dan een beter beeld geven. We blijven voortdurend in gesprek over de inhoud. Vorig jaar kwam ik in de zomervakantie een artikel tegen in het AD over een man die door heel Europa reisde om foto's te maken van hunebedden. Hij was er helemaal door gefascineerd. Dat soort verhalen zijn geweldig om in een thema over jagers en boeren met je klas te delen.'

'Ik onthoud alles veel beter omdat we ook veel schrijven'

WETENS
WAARDIG

'Mijn hersens worden er blij van, ze voelen zich superslim'

'Eigenlijk vind ik het stof voor het VO, maar da's mooi meegenomen'

'Mijn favoriete woord is nu landschapspijn'

Daniëlle Hop

CBS Het Sterrenlicht

Daniëlle Hop is directeur van CBS Het Sterrenlicht in Bunschoten-Spakenburg. Samen met haar collega's werkt ze in het primair onderwijs met Wetenswaardig. Het onderwijs op Het Sterrenlicht is 'modern-traditioneel': klassikaal onderwijs zoals vroeger, gecombineerd met wetenschappelijke inzichten over effectieve didactiek. Dit maakt de school vooruitstrevend.

'Verdiepend lezen is al jaren een speerpunt bij ons. Met close reading leren kinderen teksten grondig analyseren en begrijpen. Toch zochten we een methode die nog beter aansloot bij onze visie: thematisch onderwijs waarin technisch lezen, woordenschat en wereldkennis samenkomen. Goed tekstbegrip vraagt om vloeiend technisch lezen, een brede woordenschat én kennis van de wereld.

Voorheen werkten we met een van de reguliere lesmethodes tot nu toe, close reading en een aparte taalmethode. Dit samenvoegen zou een enorme werkdruk opleveren. Toen ik op LinkedIn zag dat Erik Meester bezig was om met Wetenswaardig thematisch onderwijs mogelijk te maken, wist ik meteen: dit is het. Wetenswaardig biedt een doorgaande lijn van groep 4 tot en met 8. Naast taalvaardigheden omvat het ook aardrijkskunde, geschiedenis, biologie en techniek. Dat zorgt voor samenhang in ons onderwijs.

Wetenswaardig sluit perfect aan bij onze visie, met EDI (Expliciete Directe Instructie) als een van de kernprincipes. We introduceren de lesstof stap voor stap: eerst modeling, dan samen oefenen en vervolgens zelfstandig verwerken. De eerste vier lessen zijn herhalingslessen, wat aansluit bij de cognitieve psychologie en helpt kennis te verankeren. Leerkrachten hoeven niet langer

zelf op zoek naar rijke teksten en aanvullend materiaal. Dat geeft rust en structuur. Ouders merken het verschil. Ze vertellen dat hun kinderen thuis enthousiast praten over onderwerpen als exogene krachten. Dan weet je dat het werkt.

We hebben startende leerkrachten en collega's met tien tot twintig jaar ervaring. Iedereen kan met Wetenswaardig uit de voeten. De doorgaande lijn is geborgd door de hele school heen en de methode vermindert de werkdruk. We hoeven niet langer zelf rijke teksten te zoeken en weten dat woordenschat op hoog niveau wordt aangeboden. Voor sommige kinderen is dit wennen, vooral in groep 6 is het uitdagend. Maar omdat ze vanaf groep 5 instromen, groeien ze erin mee. Zelfs kinderen die moeite hebben met taal of rekenen zuigen de kennis op. Ze leren leerstrategieën, zoals onderstrepen en samenvatten, en werken met aantekeningen. Soms vinden ze dat veel, maar ze zijn enthousiast over de thema's.

In de Tjipcast (wekelijkse podcast over onderwijs en gelijke kansen voor iedereen) hoorde ik Anna Bosman zeggen: "Ik snap niet dat er nog geen goede methode is en dat leerkrachten steeds het wiel opnieuw moeten uitvinden." Dan ben je afhankelijk van individuele leerkrachten.

INTERVIEW

Als in groep 6 een leerkracht thematisch werkt met rijke teksten en in groep 7 niet, dan valt alles stil. Dat is precies waar Wetenswaardig wel voor zorgt: continuïteit in het onderwijs. De vraagstelling van Cito sluit nog niet altijd aan bij onze manier van werken, dus we maken leerlingen toetsvaardig. De resultaten op dat gebied verwachten we pas over een paar jaar echt te zien.

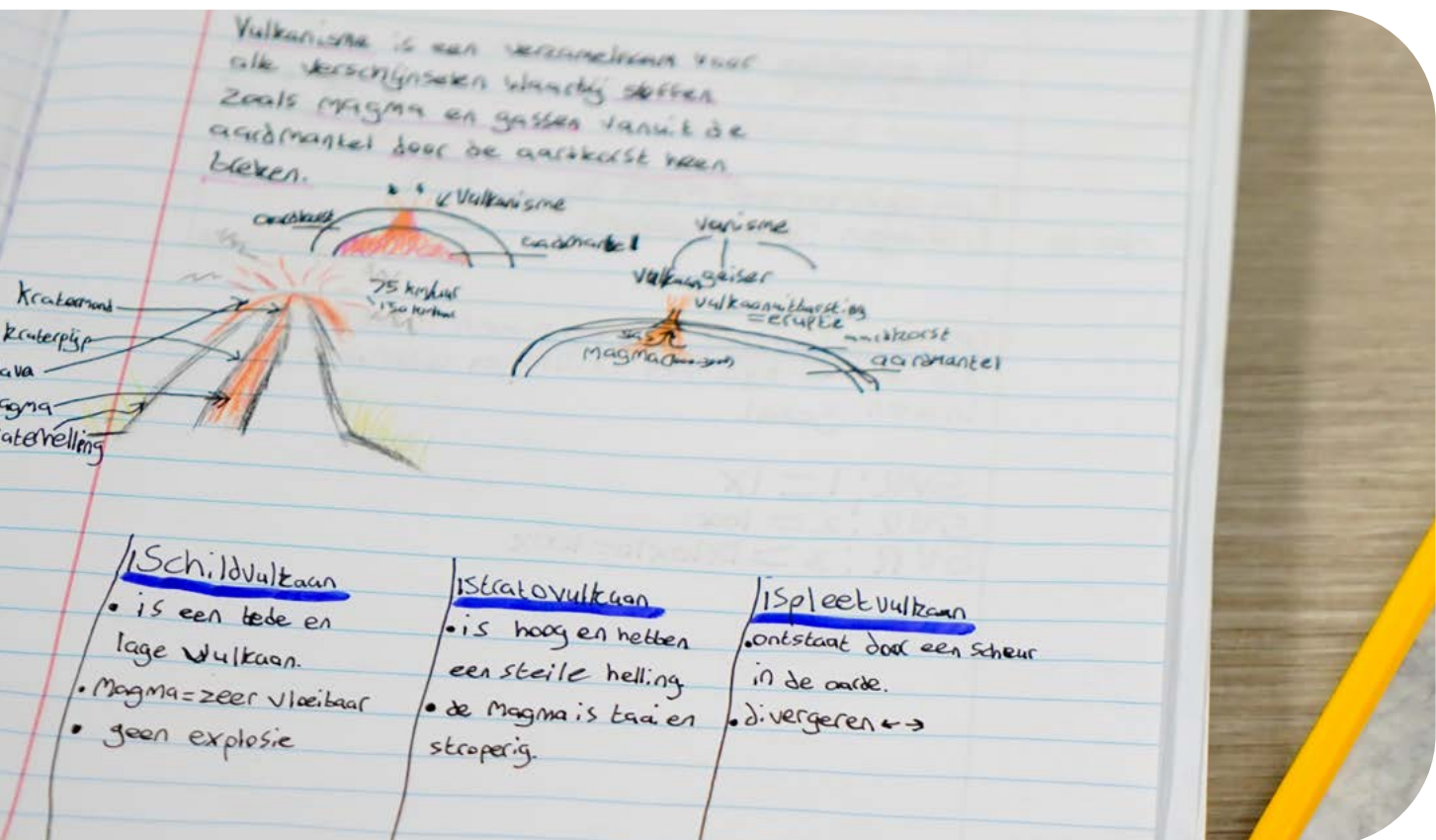
We grijpen vaak terug op kennismuren of themamuren, zodat leerlingen verbanden leggen tussen lessen. Dit zorgt voor diepgang. Ze werken aan onderzoeksopdrachten, schrijven bezwaarschriften en voeren debatten. Dat maakt het onderwijs niet alleen kennisrijk, maar ook praktisch en betekenisvol.

Dagelijks werken we drie kwartier met Wetenswaardig, met slechts twintig minuten voorbereidingstijd. Onze oude taalmethode is

overbodig geworden. Voor verrijking van een thema organiseren we bijvoorbeeld debatten, wat leerlingen geweldig vinden. Ook de filmpjes tussendoor maken het afwisselend en leuk. Die drie kwartier vliegen voorbij.

We missen nog wat variatie in tekstsoorten, zoals poëzie. Daarom overwegen we volgend jaar samenleesboeken en literaire gesprekken toe te voegen. Dit hebben we al besproken met Erik Meester en het blijkt goed inpasbaar.

We hebben bewust gekozen voor Wetenswaardig omdat het een bewezen effectieve methode is. Andere methodes vragen veel van leerkrachten, omdat ze zelf lessen moeten ontwerpen. Wetenswaardig biedt structuur en ruimte voor verdieping. Wij willen hoge kwaliteit, maar ook dat leerkrachten op tijd naar huis kunnen. Met deze methode kan dat.'

Schrift van een leerling van CBS Het Sterrenlicht.